

Türk-Rus İş Konseyi Başkanı Turgut Gür:

KOBİ'ler Rusya'ya doğru harekete geçin

Rusya Federasyonu ile uzun yıllara varan ekonomik ve ticari ilişkilerimiz var. 2007 yılında Türkiye'de "Rusya Yılı", 2008 yılında da Rusya'da "Türkiye Yılı" ilan edildi. Türk-Rus İş Konseyi Başkanı Turgut Gür, "İkili ekonomik işbirliğinin daha da derinleştirilmiş ve güçlendirilmiş bir işbirliğine dönüştürme çabalarımız ve programlarımız olduğu görülür" diyor. Gür hatta, üçüncü ülkelerle de ortak ticaret ve yatırımların geliştirileceğini vurguluyor. Bunu da, 6 Aralık 2004 tarihinde Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ankara'yı ziyaretinde, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile birlikte dile getirdiğini, bunun Moskova'daki görüşmelerde de yenilendiğini hatırlatan Gür, Putin'in "Türkiye güvenilir ortağımızdır" sözünün önemine dikkat çekiyor. Türk Rus İş Konseyi Başkanı Turgut Gür'e girişimcilerimizin Rusya ile ticaret yapmasının yollarını ve iki ülke arasındaki ilişkileri sorduk. Gür, Ekonomik Forum'un sorularına şu yanıtları verdi:

Rusya ile enerjiyi kenarda tutarsak, diğer kalemlerde ihracat ithalat dengesi olarak eşit bir görünüm söz konusu sanırım, yanılıyor muyum?

Turgut Gür: Türkiye – Rusya İş Konyesi olarak, Rusya'nın bölgelerini masaya yatırıyoruz, bölgesel çalışmalar yapıyoruz. Mesela şu sıra Güney Rusya ve Kafkasya bölgesi ile derin çalışmalar yapıyoruz. Onların neye ihtiyacı var, bizim ne

Rusya Federasyonu ile dış ticaret hacmi (Bin dolar)

2005'te gerçekleşen	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi
	2.371.400	12.817.600	15.189.000
2006 için öngörülen	**İhracat**	**İthalat**	**Dış Ticaret Hacmi**
	3.000	14.000	17.000

Not: Rusya Federasyonu'ndan yapılan 8.8 milyar dolarlık kömür, petrol ve ürünleri ile doğalgaz toplamı yüzde 69'luk bir orana tekabül ediyor. Kalan 4 milyar 17 bin dolarlık kısım ise yüzde 31'lik bir kısmı oluşturuyor. 2006'da bu oranların sırasıyla yüzde 71 ve yüzde 29 olarak gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

ihtiyacımız var, nasıl işbirliği yaparsak ben ona mal satarım, o benden mal alır? O gelsin bana yatırım yapsın, ben ona gideyim gibi, hangi sektörlerde hangi ürün yelpazesi ile daha çok birbirimizi tamamlarız, bunlara bakıyoruz ve bunları geliştiriyoruz.

Rusya'da iş yapma konusunda neler önerirsiniz?

KOBİ, yani küçük ve orta ölçekteki yatırımlarımızı Rusya'ya yaymamızı ve yaygınlaştırmamızı öneriyorum. Görüyorum ki Rusya bu bakımdan çok zayıf, boş. KOBİ'ler Rusya'ya doğru harekete geçin, diyorum. Niçin? Çünkü, ben biliyorum ki tekstil ve konfeksiyon sektöründe sıkıntı var. Geçmiş dönemde Avrupa'nın üretim merkeziydik, Doğu bizim pazarımızdı. Bugün Çin vs. ülkeler, bunu elimizden alıyorlar. Bu nedenle Türkiye'de maliyetler arttı. Yani, elektrik, doğalgaz gibi girdi maliyetleri arttı, işçilik maliyetlerinin yüksek, vergiler yüksek. Mesela, bütün illerimizde tekstilde kriz var. Bir çok makina parkı atıl duruyor. Kapasite kullanım oranı belki yarıya düştü. Elimizde ne var? Ayni sermaye var. Sonra ne var? Know how var. Hammadde var, ara malı var. Gelin bunları taşıyalım Rusya'ya… Rusya'da bunları üretime geçirelim. Dolayısıyla makina parkımız üretici olsun, öbür taraftan da burada yarı mamül ürünleri üretip, oraya götürelim, üretime kazandıralım. Atıl makina parklarımız çalışır, orada gelir elde eder, burada durağan olan, orada üretici, aktif olması nedeniyle para kazanır. Orada kazanılan para büyür, yatırımlara gider. Buradaki işadamı orada ciddi yatırımcı olur. Bir gün o paralar Türkiye'ye döner. Bizim KOBİ sistemimiz, Rusya'da yatırım yapmak için uygun. Rusya'da bölgeler var; bugün Moskova'ya, Saint Petersburg'a, Kazan'a gittiğin zaman oralar yüksek gelir bölgeleri olduğu için işçilik pahalıdır. Oraya gitme, onun dışındaki bölgelere git. Oralarda 100 dolar verdiğin zaman orada 30 gün mükemmel çalışan eleman var. Eğitimli, kültürlü, çok çabuk anlıyor… O bölgelerde 10 makinalık, 50 makinalık atölye kur. Evlerin yüzde 100'ü değişiyor. Ülkede 143 milyon nüfus var, yüzde 100'ü bunun değişiyor. Adam artık bir mutfak ve bir odadan ibaret evinden çıkıyor, üç odalı, salonlu, 90-100 metrekare, 200 metrekare eve gidiyor.

KOBİ'ler buraya gitmek için nasıl bir yol izlemeliler?

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) vasıtasıyla biz orada bazı bölgelerde yakın işbirliği yapıyoruz. Orada sanayi ve ticaret odaları veya mahalli yönetimler, mesela valilikler bir araya getirilip oralarda organize sanayi bölgeleri kurulabilir. Oradaki bölgelerde hiçbirinde organize sanayi bölgesi olmadığı gibi, organize sanayi sitesi de yok. Filistin'in Gazze Bölgesi'nde Erez'deki Filistin Sanayi Bölgesi gibi organizasyonlar süper olur. Önemli olan kim yapacak? Asıl ülkeye yatırım yapan üreticimiz ve müteşebbislerimizin olmasını görüşüyoruz. Bu Türkiye'ye döndüğü zaman olay, çok potansiyel, bizim ekonomimize enjekte edeceğimiz ciddi bir girdi olması lazım.

Rusya ile ticari ilişkilerimizi değerlendirirsek neler söyleyebiliriz?

Dış ticaret açığımız çok büyük açık veriyor, gittikçe de bu artıyor. Anazile geldiğimiz zaman, yapmış olduğumuz ithalatın yüzde 70'lik kısmı enerji. Ki, 2005'te 8,8 milyar dolardı, 2006'da 10 milyar dolar. 14 milyar dolardan çıkartırsak, 4 milyar do-

Rusya Federasyonu'ndaki Türk yatırımları

Rusya Federasyonu'nda Türk sermayeli veya Rus ortaklı 500'den fazla Türk şirketi faaliyet göstermekte olup yatırımlar inşaat, turizm, tekstil, bankacılık ve ticaret alanlarında yoğunlaşıyor.

1) Anadolu Endüstri Holding, Moskova, Ufa ve Rostov'da bulunan fabrikalarında üretimini gerçekleştirdiği Efes Pilsen ve Starıy Melnik markalarıyla Rusya bira pazarından yüzde 3,5 civarında pay almayı başardı. Grubun 2006 yılında yüzde 83,3'lük hissesini 400 milyon bedelle satın aldığı Krasniy Vostok (Kızı Doğu) firması ile birlikte toplam yatırım tutarı 665 milyon dolara ulaşmış bulunuyor.

2) Şişecem kuruluşlarından Anadolu Cam Sanayii A. Ş. tarafından Vladimir Bölgesi Gorohovets Şehri'nde, Vologda Bölgesi (Sazanova-Pakrovsky) ve son olarak Başkortostan'ın Ufa şehrinde inşaa edilen cam ambalaj tesisleri toplam yatırım tutarı 169 milyon dolara ulaştı.

3) Enka İnşaat ve Sanayi A. Ş tarafından Moskova'da gerçekleştirilen işyeri, mağaza ve konut yatırımları arasında Enka-Kızıl Tepeler ofis kompleksi projesine şirket 62,5 milyon dolarlık sermaye ile yüzde 52 oranında ortaktır. Şirketin 1991-2005 yılları arasında gerçekleştirdiği inşaat yatırımları tutarı 300 milyon doları aştı. Ramenka şirketi tarafından yapılan ve işletilen Ramstore süpermarket, hipermarket ve alışveriş merkezlerinin Rusya Federasyonu'ndaki sayısı sekizi alışveriş merkezi olmak üzere 55'e ulaştı. Ramenka şirketi ilk süpermarketini 1997 yılında Moskova'da açtı. Ramstore mağazalarına yapılan yatırımların toplamının 600 milyon doları aştığı tahmin ediliyor.

4) Zorlu Holding'in Rusya'daki ilk yatırımı kapsamında, Türk Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A. Ş. tarafından Alekstandrov kentinde televizyon fabrikası kurulması için 2003 yılında 23 milyon dolarlık yatırım yapıldı. Televizyon fabrikası yanında 50 bin metrekare kapalı alan üzerinde devam etmekte olan 50 milyon dolarlık yatırım tamamlandığında buzdolabı ve çamaşır makinası üretimine başlanacak.

5) TOBTİM Türk Ticaret Merkezi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından kurulan TOBTİM Uluslararası Ticaret Merkezi A. Ş. tarafından Moskova'da Türk ihraç ürünlerinin sergileneceği ve pazarlanacağı bir alışveriş ve iş merkezi olarak inşa edilmiş olup merkezin yatırım bedeli 60 milyon dolardır.

6) Moskova'nın yaklaşık 100 km güneyinde bulunan Serpuhov şehrinde bir Türk şirketine ait olan Rockland Ayakkabı Fabrikası, 29 Mayıs 2004 tarihinde faaliyete geçti. Ayakkabı fabrikası için yapılan yatırım 7 milyon dolar seviyesinde olup, şirket 2006 yılı itibariyle ayakkabı üretimini yıllık 1,5 milyon çifte çıkarmayı hedefliyor. Ayrıca, bu üretim şehrin civarındaki sekiz ayakkabı fabrikasının toplam üretimine tekabül ediyor.

7) Levent Kimya Sanayi A. Ş. tarafından Moskova'ya 80 km. uzaklıkta olan Klin şehrinde evsel ve endüstriyel temizlik maddeleri üretimi yapmak üzere kurulan fabrika 2004 yılı Haziran ayında faaliyete geçti. Fabrika için 2 milyon dolarlık bir yatırım gerçekleştirildi.

8) Eczacıbaşı Topluluğu, Eczacıbaşı Yapı Gereçleri-Vitra tarafından Moskova bölgesi Serpuhov şehrinde 2005 yılında vitrifiye ve seramik sağlık gereçleri üretimi gerçekleştirmek üzere başlanan yatırımın bedeli 24 milyon dolar tutarında olup, tesisin 2007 yılında üretime başlanması öngörülüyor.

9) Arçelik A. Ş. Moskova yakınlarındaki Kirzaç kasabasında yıllık 900 bin buzdolabı ve çamaşır makinası üretmek üzere kuracağı 70 milyon dolarlık yatırım ile kurulan fabrikanın temeli Haziran 2005'te atıldı.

Başlıcaları özetlenen ve muhtelif parekende satış mağazaları, showroom ve ofis yatırımları ile birlikte Rusya Federasyonu'ndaki Türk yatırımlarının 3,5 milyar dolar civarında olduğu tahmin ediliyor.

Rusya Federasyonu'ndan ithalatımız (milyon dolar)

Fasıllar	1996	2000	2005
Mineral yakıtlar ve yağlar	891	2.200	8.800
Kömür	191	247	632
Petrol ve ürünleri	179	655	4.561
Doğalgaz	621	1.290	3.607
Demirçelik	294	540	1.326

Not: 2005 yılı verilerinde kömür, petrol ve ürünleri ile doğalgaz toplamı 8,8 milyar dolardır.

Rusya ile ticari ilişkilerde karşılaşılan sorunlar

Türk Rus İş Konseyi Başkanı Turgut Gür, Rusya Federasyonu'ndaki ticari ilişkilerde karşılaşılan sorunları şöyle anlattı:

➤ Rusya'nın uyguladığı yüksek referans fiyatları, bu ülkeye ihracatımızda önemli bir sorun olmaya devam ediyor.

➤ 1984 yılında Rusya ile imzalanan Doğalgaz Alım Anlaşması kapsamında 1994 yılına kadar uygulanan off-set mekanizması, anılan yıl itibariyle Rus tarafınca durdurulduğu.

➤ Karayolu taşımacılığında geçiş belgeleri yetersizdir.

➤ Rusya Federasyonu'na yapılacak olan ihracatta uygunluk belgesi alınması gerekiyor. Ancak ülkemizde Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından verilen belgeler zaman zaman tanınmamakta ve Rusya'da bu konuda yetkili olan GOSTEST'ten uygunluk sertifikası talep ediliyor. İki ülke arasında karşılıklı tanıma anlaşması imzalandı ve TSE tarafından verilen belgelerin tanınması için üç laboratuvarın akredite edilmesi çalışmaları tamamlanmış olmasına rağmen, ülkemizdeki mevzuat değişikliği, yetkili kuruluşların ürün bazında farklı kuruluşların yetkili olması, AB'nin teknik düzenlemelerine uyum çalışmaları gibi nedenlerle, bu alandaki çalışmalar tamamlanamadı.

➤ Rusya'ya seyahat etmek zorunda olan işadamları ve sürücülerimiz vize işlemlerinde ve özellikle Rusya'ya girişlerde çok büyük sıkıntılar yaşamaktadır.

➤ Rus devlet dairelerindeki ağır bürokrasi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan talepler, gereksiz zaman kaybına sebep olmaktadır.

➤ Rusya Federasyonu'nun ekonomik reformları çerçevesinde şirketlerin tabi oldukları mevzuat hızla değişebilmekte ancak bu değişikliklerin şirketlere zamanında ve etkin bir şekilde duyurulması konusunda zaman zaman sıkıntılar yaşanmaktadır.

➤ Rusya vergi sisteminin pek çok gider unsurunu yasal gider olarak kabul etmemesi, federal ve yerel vergileri daha ağır hale getirmektedir.

➤ Gümrük kurallarının sık sık değişmesi ve standart bir yol kullanılmaması nedeniyle firmalar yüksek lojistik fiyatları ile karşı karşıya kalmaktadır. Gümrük süreçlerinin uzunluğu para ve zaman kaybına yol açmaktadır.

➤ Ayrıca, Rusya Federasyonu'nun yabancı uyruklu işçi çalıştırmaya getirdiği kısıtlama ve buna bağlı olarak firmaların tecrübeli ve kalifiye eleman bulmada yaşadığı sorun da Türkiye'nin Rusya'ya yatırım yapması konusunda ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

lar kalıyor. Bunun içinde demirçelik var, 1,3-1,4 milyar dolar. Onu da ayıkladığınız zaman geri kalan mallarla bizim 2005'te 2,3 ihracatımız, 2006'da 3 milyar dolar bunu dengeler. Fakat bizim ayrıca bir turizm gelirimiz var, 2 milyar dolar. Yaklaşık hâlâ 1,5 milyar dolar daha bavul ticaretimiz var. 3,5 bunlardan önce de 3 milyarı toplarsak 6,5 milyar dolar, 14 milyar dolardan çıkardığımız zaman kalan 7,5 dolarla karşılaştırırsan, ya enerjinin büyük bir bölümünü karşılıyorsunuz, ya da enerjiyi dışarı çıkarırsanız, biz de kötü değiliz. Ama bütün bunlar yeterli değil.

Rusya zengin bir tüketim toplumu görünümünde. 1991'lere baktığınız zaman milli gelir kişi başına 100 dolar. Ama bugün öyle değil. Bugün 3 bin dolar-5 bin dolar seviyelerinde. Çünkü neden, 143 milyon nüfus ve milli geliri 700 milyar dolar. Böldüğünüz zaman 5 bin doları buluyor. Satın alma paritesi daha da fazla. Petrol fiyatlarının geçtiğimiz üç yıl içinde iki misline çıkması Rusya'nın ihracatındaki gelirleri artırdı. 2005 yılına baktığımız zaman Rusya'nın dünyayla ihracatı 240 milyar dolar, ithalatı 120 milyar dolayında. 120 milyar dolarlık dış ticaret fazlası olan bir ülke. Ondan önceki yıl 100 milyar dolar, ondan önceki yıl 90 milyar... Bakarsanız son beş yılda, 2007'den sonra dış ticaretinde sürekli büyük fazlalıklar veren bir ülke. O bakımdan merkez bankası kaynakları son derece zengin, 700 milyar doları aşan bir rezervleri var. Şimdi ülkede para belirli ellerde toplanıyor, sorun orada.

Rusya'daki gelişmeler, pek çok alanda onlarla işbirliği geliştirilebileceğine işaret ediyor. Ancak bazı durumlarda da rekabet etmek durumundayız. Bunları gözönünde bulundurarak, neler söyleyebiliriz?

1991 öncesindeki duruma bakarsanız, Soyvetler Birliği döneminde, dünya iki kutuplu, Doğu-Batı ve ABD tarafi-Rus tarafi idi. Askeri bakımdan da paktlar, NATO-Varşova... Ekonomik bakımdan da OECD vardı. Sovyetler Birliği dağılınca içinden çıkan 14 devlet, Bağımsız Devletler Topluluğu oldu. Rusya bu değişiklikten sonra bir 10 yıllık sıkıntılı döneme girdi. Zaten 1997'de de bir ekonomik krize yakalandılar. Bu kriz, 2000'e kadar devam etti.

O tarihlerden çok önce önemli bir Türkiye-Rusya işbirliği doğdu. 1984 yılında Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında doğalgaz anlaşması imzalandı. Fakat sistem 1987 yılının Eylül ayında işlemeye başladı. Bu anlaşmanın bir maddesinde, Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nden alacağı doğalgazın yüzde 70'lik kısmını Türkiye'den ihraç edilecek mal ve hizmetlerle ödeyecektir, denildi. Böylece 1987'den Türkiye, Sovyetler Birliği'nden almaya başladığı doğalgazın bedeliyle ilgili ödemelerini, mal veya hizmet satarak ödemeye başladı. Maldan ziyade hizmet ön plana çıktı ve Türk müteahhitleri, Rusya'da çeşitli büyük projeler üstlendiler ve yapmaya başladılar. Burada müteahhitler proje bedeli alacaklarını, kendileri geldi Türk Eximbank'ından aldılar. Türk Eximbank'ı da Rus Eximbank'ı ile yapmış olduğu anlaşmaya göre, alınacak parayı mahsup ettiler. Böylece inşaat projeleri çok büyük boyutlara vardı. Bu sistem geldi geldi, 1994'e kadar iyi çalıştı.

Bugünkü işbirliği potansiyelini de sanıyorum bu dönemdeki anlaşmaya borçluyuz. Yanılıyor muyum?

Ona borçluyuz. İlişkilerin gelişmesinde tamamen ona borçluyuz. Çünkü Enka şirketimiz böyle doğdu. Ve Enka, Moskova Belediyesi ile ortak olarak Mosenka şirketi gayrimenkul projelerine imza attı. Alışveriş merkezleri, biliyorsunuz Ramstore'lar öyle doğdu, oteller, hastaneler, business center'ler gibi birçok proje, hatta parlamento binasının yeniden yapılması ve hizmete alınmasını Enka yaptı. Enka bu çalışmalarıyla çok ön plana çıktı, Türk inşaat sektörünün lokomotifi oldu. Arkasından gelen şirketler de başarılı projeler yapınca, Türk şirketleri hem kalitesi, hem hızı, hem de bütçesi içinde işi bitirmeleri, sorunsuz şirketler olmaları nedeniyle Rusya'da marka haline geldiler. 2005 yılına geldiğimizde Türkiye'nin Rusya ile baştan itibaren yapmış olduğu 750'den fazla proje 17 milyar doları buldu. Bunun da üçte ikisini bitirdi, teslim etti, parasını aldı. Onun dışında bazı projeler sistem nedeniyle olmadı, bazısı yarım kaldı, bazıları da halen devam ediyor. 1987'de yürürlüğe giren anlaşmadaki "offset" maddesiyle, Türkiye, Sovyetler Birliği'nden aldığı doğalgazın yüzde 70'lik bölümünü mal ve hizmet bedeliyle ödedi. 1994'ten sonra Rusya'da özelleştirmeler yoğunlaşınca, Rusya'nın içindeki küçük, orta ve büyük tesisler özel firmaların eline geçince, Rus Devleti artık proje sahibi olma kabiliyetini kaybetti, bu sistem artık çalışmamaya başladı. Çünkü bu gazı artık devlet şirketi Gazprom ihraç ediyor. Gazprom'un Türkiye ile yapmış olduğu anlaşmada, gazı sattım sen de bana

iş yap... Ama şimdi artık Gasprom iş yapmıyor ki, başka bir şirket iş yapıyor. O şirket de diyor ki, yok, bana sıcak parayı ver, işi yap. Bu nedenle sistem çalışmadı, o bakımdan daha sonraki yıllarda duraksamalar oldu. Biz de doğalgazın bedelini sıcak parayla ödemek zorunda kaldık ve de öyle devam ediyor. İddialarımızı sürdürüyoruz, offset anlaşması yapalım diye...

Yatırımlar hakkında bilgi verebilir misiniz?

Orta ve büyük çaptaki yatırımalarımız yalnız Moskova'da değil, Rusya'nın çok çeşitli bölgelerinde; Orta Rusya'da, Güney Rusya'da, Kafkasya'da, Batı Rusya'da yatırımlar yapıyoruz. Yatırımlarımız toplam 3,5 milyar dolar seviyesinde. Bir kısmı orada kazanılan paralar yatırıma aktarılıyor, diğer taraftan alınan krediler kazanılan paralarla geri ödeniyor. Böylece kendi bünyesi içinde yatırımlarımız büyüyor. Merkez Bankası çıkışlarına bakarsanız, son dönemlerde değişmiş olabilir ama 150-200 milyon dolar gibi görebilirsiniz, fakat 3,5 milyar dolar gibi yatırımın kaynağı, bu geri dönüşlerdir. Biz, Rusya ile ticaretimizde son derece olumlu gelişmeler gösteriyoruz. Çünkü önceki yıl, 15 milyar 200 milyon dolarlık bir dış ticaret hacmine ulaştık. 2006'da 17 milyar dolar, 2008-2009'u 25 milyar dolarda göreceğiz. Planlarımız bu. Ondan sonrakiler daha da büyük. Belki, Rusya'nın kendi ticareti içinde Türkiye küçük bir ticaret partneri ama Türkiye için Rusya çok önemli bir ticaret partneri. Çünkü Rusya'nın dış ticareti 400 milyar dolar seviyelerine geldi. Bizim ise 200 milyar dolar seviyesinde dış ticaretimiz var. 15 milyar dolar küçük bir rakam değil, 2006 biterken 17 milyar doları, 2008'i bitirdiğimizde 25 milyar doları yakalamış olacağız. Yatırımlarımız da önümüzdeki yıllarda artarak 5 milyar dolar seviyesine çıkacak. Bu ticari partnerlik çok önemli. O bakımdan devlet başkanları seviyesinde Putin-Erdoğan görüşmesi, Sezer-Putin görüşmesinin notlarına baktığınız zaman ikili ekonomik işbirliğini, daha da derinleştirilmiş ve güçlendirilmiş bir işbirliğine dönüştürme çabalarımız ve programlarımız olduğu görülür. Bu nedenle üçüncü ülkelerde de ticareti ve yatırımı birlikte geliştireceğiz. Mesela, Orta Asya ülkelerindeki büyük projelerde altyapılarında Türkiye ile Rusya birlikte hareket edecek. Türkiye'nin inşaat tecrübesi, bazı konularda know how birikimi, Rusya'nın da bu konularda tecrübesi, daha önce o ülkelerle işbirliği içerisinde olması, büyük makina parkına sahip olması, o ülkelerde onlarla birlikte aynı dili konuşan, aynı programları kullanan ülke olması nedeniyle, onun da etkinliği var. İki etkinliği bir araya getirerek buradaki projeleri gerçekleştirebiliriz. Bunun için de nereden başlamamız gerekir dediğimizde de örneğin Irak'ı söyleyebiliriz. Irak bugün işgal altında. Çok kötü sonuç, bizi son derece üzüyor. Orada hem din kardeşlerimiz, hem Türk soydaşlarımızın olması nedeniyle, Kerkük nedeniyle tarihsel bir yakınlığımız var. Irak yakın komşumuz. Irak'ın yeniden yapılanması gündeme gelecek. Ne zaman? Yarın, öbür gün... İşte o zaman Irak'ın yeniden yapılanmasında altyapı, enerji, üstyapı, tesislerin harekete geçmesi nedeniyle Rusya Federasyonu ve Türkiye birlikte çalışacaklar. Bunu hem Ankara'da 6 Aralık 2004 tarihinde Devlet Başkanı Putin'in ağzından ve Sezer'in ağzından duyduk. Hem de Putin-Erdoğan görüşmesini takiben 12 Ocak 2005'te duyduğumuz gibi, 29 Haziran 2006 günü Başkan Putin ve Sezer'in Kremlin Sarayı'ndaki resepsiyon sırasındaki konuşmalarında da ben not aldım, orada da aynı konuların ön planda olduğu anlaşılıyordu.

Türkiye ile Rusya arasındaki ilişki benzeri, bu kapsamda başka ülkelerle bir ilişki yok sanıyorum. Bir de Irak ile Sovyetler Birliği döneminde ilişkiler yakındı. Bu yönüyle de bir temel bulunuyor, değil mi?

Irak'ın altyapısına baktığınız zaman, geçtiğimiz 70 yıl içindeki altyapıda çok ciddi olarak Rusya çıkar. İran'a, Suriye'ye bakarsanız Rusya çıkar. Komşularımız Gürcistan, Ermenistan, öbür tarafta hemen onların komşusu olan Azerbaycan, altyapısına bakarsanız Rusya çıkar. Bütün bunlar kim? Bütün bunlar bizim partnerlerimiz. Bölgemiz, komşularımız ve partnerlerimiz. O nedenle Rusya ile ilişkimizin çok boyutlu ortaklık anlamında gerçekleşmiş olması, hem Türkiye açısından bizim çıkarlarımıza, Rusya'nın çıkarlarına, hem de bölgedeki huzurun ve istikrarın çıkarlarına hizmet eder diye düşünüyoruz. Gerçek de budur. Bu nedenle ortaklığımız gerçekten gerçekten gelişiyor. Birbirimize güveniyoruz. Başkan Putin dedi ki, 21. yüzyıl Türkiye ile Rusya arasında ciddi ortaklık anlamında, Türkiye güvenilir ortağımızdır, dedi. Kremlin'te Sezer ve Başkan Putin görüşmesinde tuttuğum notlardan okuyorum. 'Başkan Putin, Sezer'e cevaben, Sayın Başkan, enerji, telekomünikasyon, uzay araştırmaları ve finans sektörleri önem verdiğimiz alanlardır. Enerji tüm sektörlerin önünde en önemli gündemi oluşturmaktadır. Ülkenizle siyasi ve ekonomik anlamdaki işbirliğimizin kültür ve spor alanında da gelişmesini arzu ediyoruz. 21. yüzyılda Türkiye ile Rusya'nın güvenilir ortaklar olduğuna inanıyorum, dedi.' Bunun paralelinde Cumhurbaşkanı Sezer de aynı mehalde mesajlar verdi. Yani, bu ne demek? Bu şu demek, iki ülke bir çok bakımdan anlaşmış gözüküyorlar. Siyasi bakımdan aramızda bir sorun yok, ekonomik bakımdan bir sorun yok, tersine büyük işbirliği var. Kültürel ve sosyal alanlarda bu nedenle ilişkiler gelişiyor. Hatta, 2007 yılında Türkiye'de "Rusya yılı", 2008 yılında da Rusya'da "Türkiye yılı" ilan ediliyor. Aramızdaki sorun ne? O soruna biraz geniş perspektiften bakmak lazım. Rusya, hukuki ve mali altyapısını güçlendirmek amacıyla kendi hukuki düzenlemesini uluslararası standartlarda gözden geçiriyor. Yeni kanunlar çıkarıyor...